

תורה שבכתב

הפצת ועידוד לימוד התורה הקדושה עם פירוש רש"י

י"ל לזיכוי רבבות אלפי ישראל ע"י קרן תר"ג
לטובת נשמת הרבני הנגיד הנכבד הרה"ח ר' אריה (לייבל) בהרה"ח ר' יונה רובין ז"ל

תמוז תשפ"ד | גיליון ל"א

פרשת דברים

שערי תורה

מבט מסכם ומבוא
לפרשת השבוע

שבת של תורה

פנינה שבועית
לשולחן השבת

למי צריך להאמין?

על הכתוב בפרשת השבוע (דברים א, כה) ויאמרו טובה הארץ אשר ה' אלקינו נתן לנו, כותב רש"י: 'מי הם שאמרו טובתה? - יהושע וכלב',

הרמב"ן כאן מביא את דברי רש"י והוא תמה על כך: אם כן, מה טענה יש על בני ישראל, אם עשרה מרגלים אמרו שהארץ אינה טובה, ורק שנים אמרו שהארץ טובה, מדוע עליהם להאמין לשנים ולא לעשרה. תירוץ קולע ונפלא תירץ הגה"ק מהרי"ל דיסקין זי"ע: חכמינו ז"ל קבעו ואמרו (ראש השנה כב, ב) 'כל מילתא דעבידא לאגלויי - לא משקרי בה אינשי', פירושו: אנשים אינם משקרים בדבר העתיד להתברר לכל, כדי שלא יחזקו לשקרנים.

והנה דברי יהושע וכלב שטענו שהארץ היא טובה הם בגדר 'מילתא דעבידא לגלויי', שהרי עתידים בני ישראל לבוא לארץ ושם יראו בעיניהם אם צדקו דברי יהושע וכלב. לעומת זאת, דברי שאר המרגלים הם 'מילתא דלא עבידי לגלויי', שהרי המרגלים טענו ואמרו (במדבר יד, ד) נתנה ראש ונשובה מצרימה, ואחרי שישונו למצרים ולא יכנסו כלל לארץ, שוב לא יוכלו להוכיח לעולם אם צדקו דברי המרגלים שהארץ היא ארץ אוכלת יושביה וכדו'.

מסיבה זו היו בני ישראל צריכים להאמין ליהושע וכלב, אף שהיו רק שני אנשים, ולא למרגלים שהיו עשרה, כי לדברי המרגלים אין נאמנות, שהרי אין אפשרות להוכיח אם צדקו, לעומת זאת יהושע וכלב אמרו דברים שעתידיים להתברר, ובמקרה כזה יש לאדם נאמנות על דבריו, כי אין אדם משקר במילתא דעבידי לגלויי!

מתיקות צוף התורה!

בפתח ספר דברים - מבוא

חומש דברים, הנקרא בשם 'משנה-תורה', כולל ברובו את הדברים שאמר משה לבני ישראל במשך 37 הימים האחרונים לחייו, מראש חודש שבט עד ז' אדר, בדבריו הוא מוכיח את ישראל על חטאייהם, מגולל את אשר עבר עליהם במדבר, מכין אותם לקראת הכניסה לארץ, ומרבה להזהיר אותם באריכות לשמור את מצוות ה', ליראה ולאהבה אותו ולשוב אליו בתשובה.

בחומש דברים חוזר משה על חלק גדול ממצוות התורה, בספר החינוך מונה 200 מצוות בכל חומש דברים, חלק מהמצוות מוזכרות רק בחומש דברים ולא הוזכרו בחומשים הקודמים. כך גם נלמד על הברית שכרת ה' עם בני ישראל לשמור את המצוות, בהבטחת ברכות וקללות, כן נלמד על כתיבת התורה על ידי משה שגם לימד אותה לבני ישראל.

ובסיום חומש דברים, שהיא סיום כל התורה, נלמד על הסתלקותו של משה רבינו, כאשר טרם מיתתו אמר לישראל את שירת האזינו בו הוא מעורר אותם להתבונן על העבר ועל העתיד של כלל ישראל, ובפרשה האחרונה בירך את כל שבטי ישראל.

תוכחות ברזו • תרגום התורה • מינוי דיינים • המרגלים והמעפילים • מעבר בנבול אדום, עמוז ומואב • מלחמת סיחון ועוג

נישאי
הפרשה:

פרשת דברים נפתחה בתוכחות ברזו שאמר משה לישראל לפני מותו, וביום זה אף תרגם את התורה לשבעים שפות. בהמשך מוזכר מינוי הדיינים בישראל. לאחר מכן נלמד בהרחבה על חטא המרגלים והמעפילים, ואחריהם יפרט הכתוב את מסלול ההליכה לקראת הכניסה לארץ, בגבול אדום עמוז ומואב. ולסיום - מלחמת סיחון ועוג, ומסירת ארצם לבני גד וראובן וחצי שבט מנשה.

מה
בפרשה:

א. תוכחות ברזו

סמוך למיתתו הוכיח משה את ישראל בהזכרת מקומות חטאייהם ברזו, וגם הוכיח אותם שאילולא חטאו היו נכנסים מיד לארץ.

ב. תרגום התורה

ביום זה אף החל משה לבאר את התורה בשבעים שפות, ובירך את ישראל שיתרבו פי אלף.

ג. מינוי דיינים

משה הורה לעם לבחור מתוכם אנשים צדיקים וחכמים שישמשו כדיינים, שרי אלפים, מאות ועשרות, להם נמסרו הוראות לשפוט דין צדק וללא מורא.

ד. חטא המרגלים

הכתוב מתאר בהרחבה את חטא המרגלים שעל כך נענשו כל אותו הדור, מבני עשרים ומעלה, שלא נכנסו לארץ, מלבד כלב ויהושע.

ה. המעפילים

המעפילים רצו לעלות בהר ולהילחם באמוריים נגד רצון ה', אך האמוריים הכו בהם כמו דבורים עוקצות.

ו. בנבול אדום עמוז ומואב

כשחלפו 38 שנה מחטא המרגלים כבר מתו כל הדור ההוא, וכעת התקדמו ישראל לקראת הארץ, כשעברו בגבול שעיר, מואב ועמוז, נאסר עליהם ללחום עם מואב ולהתגרות עם עמוז.

ז. מלחמת סיחון ועוג

לקראת המלחמה עם סיחון, שלח אליו משה דברי שלום לעבור בארצו, וכשהוא סירב, נלחמו בו, הרגו אותו ואת עמו וכבשו את עריהם. כך עשו גם לעוג מלך הבשן ולארצו.

ח. לבני גד וראובן

את ארצם של סיחון ועוג מסר משה לבני גד ולבני ראובן ולחצי שבט מנשה, כשהתנה עם בני גד וראובן לעבור חלוצים בראש המלחמה.

אוצר התורה

יחלום מתוך
הפרשה

ומשאכם (יא, יב) מלמד שהיו אפיקורסין (דש"י)

האפיקורסות היא המזא הכבד ביותר על האדם, כי לאדם מאמין קל על הלב ועל הנשמה, כי יש לו משענת חזקה של אמונה בה', ואילו האפיקורס חיוו מלאים בספיקות וחששות. (הרה"ק רבי נחמן מברסלב זי"ע)

רב לכם שבת בְּהַר הַהַר, פְּנוּ וְסַעו לְכֶם (א, 1-2)

אל תתייראו מפני המניעות בעבודת ה' ואל תאמרו על כל מניעה שהיא כמו הר גדול, אלא פנו וסעו לכם להתגבר על המניעה כאילו היא רק כחוט השערה.

(מאור ושמש)

אלה הדברים אשר דבר משה וגו' דבר משה אל בני ישראל וגו' הואיל משה באר את התורה הזאת (א, א-ה) מכאן רמז לשנים מקרא ואחד תרגום. 'אלה הדברים אשר דיבר משה' - פעם אחת מקרא. 'דיבר משה אל בני ישראל' - פעם נוספת מקרא. 'הואיל משה באר', הרי תרגום - כפירוש רש"י - שביאר את התורה בשבעים לשון.

(פענח רוא)

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל (א, א)

הדבר העיקרי שדרש משה מבני ישראל, הוא 'אל כל ישראל' שתשרור אחדות ביניהם ויהיו כל ישראל כאחד.

(הגר"א מוילנא זי"ע)

חיים של תורה

מעלת וחשיבות לימוד
חומש ורש"י

מבחן בכל יום ראשון

"מִרְן אָאמוֹר הַגַּה"ק (מהרי"ץ דושינסקיא) זצוק"ל קבע שיעור מיוחד עם התלמידים בכל יום בחומש ורש"י, עד שבערב שבת קודש גמרו כל הפרשה עם פירוש רש"י, וביום ראשון בשבוע שאחרי זה לאחר שבחנם על גמרא רש"י ותוספות, בחן אותם ג"כ על החומש ורש"י."

(כ"ק מִרְן אָדמו"ר מְדוּשִׁינְסְקִיא זְצוּק"ל)

פולמוס תרגום התורה לשפות זרות

תרגום המשניות

באותם שנים, נשאל הגה"ק רבי שלמה קלוגר זצוק"ל, בדבר הצעתו של הג"ר יעקב בכרך זצ"ל, לתרגם לגרמנית את ששה סדרי משנה. בספרו שו"ת האלף לך שלמה (יו"ד, רנח) הוא שולל הצעה זו, כשהוא מחדש חידוש עצום, שרק אם לומדים את המשניות בלשון שבו נכתבו, מקיימים מצות תלמוד תורה, כי לשון חז"ל כולל בקיצור לשון פירושים רבים, ובוודאי כולל את הפירוש הנכון והאמיתי, אבל אם יעתיקו את המשנה בשפה אחרת לפי אחד הפירושים, אולי פירושו זה אינו נכון, ונמצא שלא קיימו מצות תלמוד תורה.

הגמרות המבוארות בימינו

בימינו נפוצו מאד הגמרות המבוארות באנגלית, וחובה לציין שכמו כן לא לכך התכוונו חלק מגדולי ישראל בהתנגדותם לתרגום הש"ס, מאחר והגמרות בימינו אינם 'תרגום' אלא 'ביאור', כלומר, לא הדפיסו תרגום כתחליף ללימוד הגמרא, אלא 'ביאור' שישמש ככלי עזר להבנת הגמרא, וגם בעמוד של הביאור מובא לשון הגמרא משולב יחד עם תוספת הביאור, כך שלא ניתן כלל ללמוד את הגמרא בשפה המתורגמת בלי לשון הגמרא עצמה. ואילו באגדות חז"ל שיש חז"ל שפשוטי עם עלולים לטעות בהבנתם, מקפידים בביאורים הללו לציין לביאור רבותינו גדולי האחרונים המסבירים שבכל אגדות אלו טמונים סודות נשגבים.

מצאנו זי"ע התנגד לכך נחרצות, עקב החשש שאם יתרגמו את אגדות חז"ל לשפה המדוברת, יבואו עמי-הארץ והנשים לפרש סיפורי חז"ל כפשוטם, מבלי להבין שכל דברי האגדות הם עניינים גבוהים ורמים.

הדברי חיים פנה לכמה מגדולי דורו בבקשה שיצטרפו אליו במאבק נגד תרגום העין-יעקב (ראה שו"ת ערוגת הבושם או"ח, ריד). גם בסוף שו"ת 'תפארת יוסף' כותב הג"ר יוסף חנניה ליפא מייזליש זצ"ל, אבדק"ק פרעמישלא, מכתב ארוך נגד תרגום העין-יעקב.

דעת רבה של קראקא

מנגד, רבה של קראקא, הגה"ק רבי שמעון סופר זצוק"ל, כתב מכתב ארוך (הובא באגרות סופרים, מערכת הגר"ש סופר, מכתב כ'), בו הוא מבאר את דעתו שאין מניעה מהדפסת תרגום העין-יעקב, וגם אם עמי-הארץ ונשים יטעו לפרש ולגשם את אגדות חז"ל, הרי לפני ה' חביבה התמימות שלהם יותר מאותם המשכילים המלומדים שמסלפים לגמרי את התורה.

אם כי הוא מציין וכותב שחשוב שהדפסת התרגום של העין-יעקב תבצע בפיקוח של גדולי הדור, ואם יש בעין יעקב איזה סיפור על התנאים והאמוראים שעמי-הארץ עלולים לטעות ולפרש אותו בצורה שאינה מכבדת את התנאים והאמוראים, יש להשמיט סיפור זה מהעין יעקב.

את השפה הגרמנית הספרותית, שיכולו לעסוק בתורה.

בערמומיותו הצליח לחלץ מכתבי הסכמה מאת כמה גדולי תורה בדור ההוא, לאחר שהציג את עצמו כיהודי ירא שמים ותלמיד חכם. בחורף תקצ"ד, אף הצליח בנכלוליותו לקבל הסכמה מאת הגה"ק בעל חתם סופר זצוק"ל, לאור הצהרתו השקרית כביכול התרגום יתבצע בפיקוחו של הגאון רבי נתן אדלר זצ"ל, אב"ד הנובר ולונדון.

אולם כעבור כמה שבועות חזר בו החתם-סופר מהסכמתו, בפרט כשקיבל מכתב מהגר"ן אדלר בו הוא מכחיש כל קשר שלו אל תרגום הש"ס. במכתב מיוחד (נדפס בליקוטי תשובות חת"ס, מכתבים סי' ל"ח), כותב החת"ס בענותנותו: 'ולא בושתי לומר בוש אני... שכחתי מעיקרי המכשולות המכשילות את הרבים היוצאת מהעתק הלז... והנני חוזר ועוקר הסכמתי... והריני אוסר באיסור גמור להדפיס הסכמתי...'

תרגום עין-יעקב

כעבור כעשרים שנה, בשנת תרכ"ג בערך, הציע יהודי רעיון לתרגם לאידיש את הספר הנפוץ 'עין-יעקב', בו לוקטו כל אגדות הש"ס, כשכוונתו לטובה להרבות תורה בישראל.

הידיעה על הכוונה לתרגם את העין-יעקב עוררה פולמוס ער בקרב גדולי הדור ההוא. הרה"ק בעל דברי חיים

בפרשת השבוע כותב רש"י על הכתוב (דברים א, ה) הוֹאִיל מִשָּׁה בְּאֵר אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת לְאָמֹר, 'בשבועים לשון פירושה להם'. להלן נעסוק בדעתם של גדולי הדורות בשאלת תרגום התלמוד-בבלי לשפות אחרות.

קיצור תלמוד בבלי

מאז חתימת התלמוד לא היה מי שהרהיב עוז לתרגם את הש"ס לשפה אחרת, עד לפני 190 שנה בערך, כאשר יצאה לפועל התוכנית הראשונה בהיסטוריה לתרגם את התלמוד לשפת-נכר. היה זה ד"ר אפרים משה פינר, שאמנם בנעוריו היה מתלמידי הגאון רבי יעקב מליסא זצ"ל, בעל 'חות דעת', אולם רוחות ההשכלה שנשבו בגרמניה השפיעו במידה מסוימת גם עליו.

בשנת תקצ"א הוציא את ספרו 'קיצור תלמוד בבלי ותלמוד ירושלמי', בו הדפיס קטעים נבחרים מתוך התלמוד בבלי וירושלמי, הן בשפת המקור בארמית, והן בתרגום לגרמנית, עמוד מול עמוד. הדפסת ספר זה הייתה מלווה בעידודם של ראשי המשכילים עוכרי הדת.

החזרה מהרסכמה

בשלב מסוים החל ד"ר פינר לפעול להשגת הסכמות מאת גדולי דורו על תרגום הש"ס, בנימוק שהתרגום יגרום לקידוש שם שמים בעיני העמים, וגם יסייע לאותם יהודים שאימצו לעצמם

רוצים להעמיק ולהרחיב אודות פולמוס זה? יש לכם הערות והוספות? שלחו לנו gts025002018@gmail.com הפנינים המובחרים מתפרסמים ביולי במדור 'מכתבי תורה' אחת לחודש

יודעים את התורה

מבדק ובהינה עצמית בפר' השבוע עם פירוש רש"י

- כמה זמן עבר מקבלת התורה עד שליחת המרגלים?
 - שנה ועוד 23 ימים. | ב. שנה וארבע וחצי חודשים | ג. שנתיים וחודש.
- האם מצא משה במדבר אנשים שונאי-בצע?
 - מצא ומינה אותם לדיינים. | ב. לא מצא כלל. | ג. רק שרי אלפים מצא, ולא שרי מאות ועשרות.
- מה פירוש הפסוק 'ישיבו אותנו דבר'?
 - יענו לנו תשובה על שאלתנו. | ב. אין 'דבר' אלא לשון עבודה זרה. | ג. מלשון דיבור, ישיבו לנו באיזה שפה הם מדברים.
- מדוע סירב סיחון לתת לישראל לעבור בארצו?
 - כי הוא היה השומר על יושבי הארץ. | ב. כי ה' הקשה את לבו. | ג. כי חשש שיהרסו את השדות והכרמים.

הדרו עלך במדבר

4 מסולפי מבחני וחיזודי סיכום וידיעה

ומתן שכרה בצדה: הגרלות עם עשרות זכאים על פרסים יקרי ערך!

מבחן 'ידיעת התורה'	מבחן 'בקיאות בתורה'	מבחן 'יוסיף דעת'	מדור 'חיזודי תורה'
המבחנים פעילים עד יום ד' פרשת ואתחנן הבעל"ט			

תורה והלכה

נשאים הלכתיים מתוך הפרשה

מותר ללמוד חומש עם רש"י בט' באב?

הפסוקים שיקרא היום בתורה בפרשת 'כי תוליד בנים'. [עוד ביאור הוא כותב, שהכוונה על לימוד פרשת השבוע בתשעה באב שחל בשבת].

הכרעת המשנה ברורה

למעשה מכריע המשנה ברורה (סק"ח) כדעת המגן-אברהם לאסור ללמוד פרשת השבוע בתשעה באב, ובשער-הציון שם (סקי"א) הוא מנמק את הפסק משום שכמה אחרונים מפקפקים על ביאורו של הט"ז.

לימוד חוק לישראל

אם כי בספר פסקי תשובות (שם) מביא שכמה צדיקים נהגו לאחר חצות היום של תשעה באב ללמוד את סדר 'חוק לישראל' הכולל פסוקי פרשת השבוע והמשניות וכו', וסמכו על דעת הט"ז שכל לימוד קבוע בסדר שקבעו גדולי הדורות, מותר ונחשב כחלק מסדר היום, אך כאמור סתימת הפוסקים עולה כדעת המגן אברהם לאסור לימוד פרשת השבוע.

לומדי 'תורה-שבכתב' ויכולו אפוא להקדים ללמוד את הלימוד של תשעה באב בערב תשעה באב, או להשלים זאת למחרת יום תשעה באב.

לקראת צום תשעה באב החל בשבוע הבעל"ט, נקדיש מדור זה לשאלה הנוגעת לרבות לומדי ונבחני 'תורה שבכתב' הרגילים ללמוד בכל יום חומש ורש"י היומי, והשאלה הנשאלת: האם בתשעה באב גם מותר ללמוד לימוד זה?

מי שרגיל בכך

בהלכות תשעה באב (סי' תקנד, ד) כותב הרמ"א: 'ומותר לחזור הפרשה בתשעה באב', אולם נחלקו הפוסקים בכוונת הדברים. הט"ז (סק"ג) נוקט שכוונת הדברים כפשוטם לגבי לימוד פרשת השבוע, אולם הוא מסייג את ההיתר זה רק למי שרגיל כך, כגון שרגיל להעביר הפרשה בכל שבוע ביום חמישי, ותשעה באב חל ביום חמישי. וכן פסק האליה-רבה (סק"ו).

לכאורה, היתרו של הט"ז נוגע לא רק למי שמעביר כל הפרשה ביום חמישי, אלא גם למי שנוהג מדי יום ללמוד את הלימוד היומי בחומש, וההיתר כולל לכאורה גם לימוד פירוש רש"י.

הכוונה לקריאת היום

מנגד, המגן-אברהם (סק"ז) כותב שאין כוונת הרמ"א ללימוד פרשת השבוע, אלא שהקורא בתורה בתשעה באב מותר לו לחזור ולשנן את

הזכרתי!

הביטאון המורחב והמיוחד

לכבוד יומא דהילולא רבא דרבינו רש"י הקדוש

כ-80 עמודים מלאים מזן אל זן בתוכן מרתק ועשיר

שיחות הוד בצל מדן ורבנן גדולי הדור שליט"א מאמרים, תחקירים, תולדות רש"י ופועליו, מארגים היסטוריים, ועוד

פילון מרחב ומיוחד לרגל ימא דהילולא רבא של רבן של ישראל רש"י המגדש זצ"ל

בטאון המפעל העולמי 'תורה שבכתב' כלט חגגו תשפ"ד

מרתק ורבנן לברית החדשה בדברי הדרשה לבני התורה

שיחות קדוש רבבות אנפין ביצירת של מירון ורבנן עיני העדה

מרתק ומיוחד לרגל ימא דהילולא רבא של רבן של ישראל רש"י המגדש זצ"ל

מרתק ומיוחד לרגל ימא דהילולא רבא של רבן של ישראל רש"י המגדש זצ"ל

ניתן לקבל את הביטאון המיוחד בדיוור ישיר עד הבית בעלות דמי משלוח 10 ₪ בלבד להזמנות, חייגו למענה האנושי או בנדרים הביטאון המיוחד נשלח בס"ד בדיוור ישיר לבית רבבות הנבחרים הקבועים!

קרתו עמוכם דבריו!

בין כלל הלומדים והנבחרים אשר יקפידו על לימוד ומבחנים רצופים לאורך כל ספר דברים ייערכו הגרלות ענק עם מאות זוכים על פרסים רבים

70 זוכים

גם בבין הזמנים, נשאים מחוברים! **הגרלה א'**

ללומדים ונבחרים משך כל חודש מנחם אב מועד ההגרלה: ר"ח אלול תשפ"ד

70 זוכים

בלימוד התורה זוכים לתשובה שלמה! **הגרלה ב'**

ללומדים ונבחרים משך כל חודש אלול +30 זוכים מתוך הנבחרים ברציפות בחודשי אב, אלול מועד ההגרלה: מוצאי ר"ה תשפ"ה

70 זוכים

חבוקים ודבוקים, בירח האיתנים! **הגרלה ג'**

ללומדים ונבחרים משך כל חודש תשרי +30 זוכים מתוך הנבחרים ברציפות בחודשי אב, אלול, תשרי מועד ההגרלה: ר"ח חשוון תשפ"ה

100 זוכים

כי התורה כוללת, כל הטובות! **הגרלה ד'**

ללומדים ונבחרים משך כל ספר משנה תורה - דברים מועד ההגרלה: ז' בחשוון תשפ"ה

על מנת להיכנס להגרלות, יש לערוך בהצלחה לכה"פ 80% מהמבחנים שימו לב: כל ההגרלות והפרסים, הינם בתוספת להגרלות הקבועות הנערכות עם עשרות זוכים מדי שבוע בסכומים גדולים

חפשו את הביטאון בכל נקודות הפצה של הגיליון השבועי, ובבתי הכנסת המרכזיים

הו 'הול' התורה' 02.500.2018